

G. VAN DEN BROECK, *Le droit canonique concernant les Moniales*. 109 pp. Rome, 1976.

Le Procureur général de l'ordre de Prémontré auprès du Saint-Siège, poursuit inlassablement ses exposés, en partie publiés, sur les différents aspects que le droit canonique actuel considère et règle concernant la vie religieuse, en général et en particulier. Beaucoup lui sont reconnaissants pour les services rendus par lui de cette façon. On sait que l'autorité ecclésiastique compétente «a demandé à tous les instituts religieux de procéder à la révision de leur législation particulière. Elle a même recommandé de faire un texte où soient unis les éléments spirituels (principes évangéliques et théologiques de la vie religieuse et de son union avec l'Église, esprit du fondateur, patrimoine de l'institut) et les normes juridiques plus générales, reportant dans des codes complémentaires les détails de cette législation, susceptibles de changer selon les besoins et d'être adaptés aux circonstances» (p. 5). Parmi les instituts religieux les «Moniales» occupent une place spéciale. En vue de la vie religieuse bien ordonnée de ces «Moniales», l'auteur propose dans cet exposé ce que le droit canonique actuel proclame et statue. L'auteur le fait, comme toujours, ponctuellement, positivement, clairement. Comme on peut et doit l'attendre d'un canoniste consciencieux. Dans onze chapitres les divers aspects de la vie religieuse envisagée ici sont traités systématiquement, par numéros. Il commence en déterminant clairement le sens précis des termes qui se présentent dans cette matière. Nous exprimons le vœu, en nous servant des expressions usitées par Dr. Van den Broeck, que cette étude puisse servir, de fait, «de manuel pour ceux et celles qui, par vocation ou par office, s'occupent de moniales ou de monastères. En effet, la législation commune de l'Église concernant cette matière éparpillée dans les différentes parties du droit canonique, on la retrouvera rassemblée ici» (p. 7).

J.B. VALVEKENS, O. Praem.

G.M. VAN DER VELDEN, o. praem. : *De Kosterij van Bokhoven, 1369-1969*, xv-182 blz., in : «Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland», dl. XXXVI, uitgegeven door de Stichting Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg 1976.

In 1969 vierde de parochie Bokhoven haar zesde eeuwfeest. Naar aanleiding hiervan werden door verschillende schrijvers artikelen over Bokhoven gepubliceerd in het tijdschrift *Met Gansen Trou*, uitgave van de heemkundekring «Onsenoot», jrg. 19 (1969), blz. 81-112. Ook werd toen door ondergetekende de inventaris van het archief der parochie Bokhoven voltooid.

G.M. van der Velden, pastor emeritus van Bokhoven, is tijdens zijn pastoraat en ook daarna voortgegaan met de bestudering van het parochiearchief, hetgeen na vele artikelen in het tijdschrift *Met Gansen*

Trou nu deze uitgebreide studie over de kosterij tot resultaat heeft gehad.

Zoals de schrijver in zijn woord vooraf vermeldt is de inhoud van dit boek veel ruimer dan de titel doet vermoeden. Doordat hij naast de archivalia betreffende de kosterij, de kerkrekeningen welke vanaf 1562 bijna volledig bewaard zijn gebleven, en dagboeken van de pastoors Van den Dael, Hockx, De Bruyn, Beckers en Van Roosmalen en de archieven van de Abdij van Berne kon benutten, kon de geschiedenis van de kosterij verrijkt worden met de geschiedenis van het kerkgebouw en van alles wat er in en rond deze parochiekerk heeft plaatsgehad. Zo blijken bijvoorbeeld de orgelbouwers mr. Everaet Goossens (bijgenaamd De Pesser), Theodoor Gilman, de gebroeders Smits en de gebroeders Gradussen, en de klokkegieters Jan Lier Hemmesbase, Francois de la Paix, Joseph de la Plumien, Joseph en Jean Petit en Francis Cnape t.b.v. de kerk van Bokhoven werkzaam te zijn geweest.

Het eerste hoofdstuk geeft een korte inleiding over Bokhoven als dorp, heerlijkheid, parochie en bestaansbronnen van de inwoners. In de paragraaf over Bokhoven als heerlijkheid worden ook de oudste heren van Bokhoven tot 1365 behandeld. In een bijlage worden dan de heren vanaf 1365 in een lijst opgesomd en van een toelichting voorzien. Het samenstellen van deze lijst heeft zeker veel literatuur- en archiefonderzoek gekost en is een waardevol hulpmiddel voor de bestudering van de geschiedenis van de heerlijkheid Bokhoven. Alleen miste ik nog bij de literatuurvermelding het artikel van A.J.L. van Bokhoven, *Is een van Arkel in het bezit van Bokhoven geweest?*, uit *De Brabantse Leeuw*, jrg. 24 (1975).

Bij de bestaansbronnen van de inwoners wordt gewezen op het grote aantal archivalia betreffende de Armenzorg. Hoewel de inhoud van deze stukken m.i. voornamelijk betrekking heeft op het beheer over de armgoederen zouden deze archivalia mogelijk een interessant studieobject voor een onderzoeker kunnen vormen. De volgende hoofdstukken behandelen de geschiedenis van de kosterij. Over de beginperiode zijn slechts na veel speurwerk enige gegevens tot ons gekomen. Pas vanaf 1510 zijn de personen die de functie van koster uitoefenden bekend, hoewel het kalendarium van Bokhoven in het jaar 1438 al een uitkering uit een fundatie vermeldt. Tot ca. 1585 was de koster tevens kapelaan. Eveneens was de koster schoolmeester totdat in 1830 deze ambten werden gescheiden. Ook fungeerde de koster vanaf 1645, toen het eerste orgel in de kerk geplaatst werd, meestal als organist.

Uitvoerig wordt in deze hoofdstukken ingegaan op personalia van de verschillende kosteren. Aangezien verschillende reglementen en aanstellingscontracten bewaard zijn gebleven krijgen we een goed inzicht in hun taak. Vele gebeurtenissen uit de geschiedenis van Bokhoven, zoals watersnood en oorlogsgeweld, veranderingen in en van het kerkgebouw alsmede geschillen tussen de pastoor en de graaf over het benoemingsrecht worden behandeld.

Ook wordt veel aandacht besteed aan de financiering van de kosterij, het beheer van de kosterijgoederen en de geschillen hierover met de wereldlijke overheid. Het boek eindigt met de verkoop van de laatste kosterijgoederen in 1669.

Doordat in 7 bijlagen de voor Bokhoven belangrijkste functionarissen in chronologische lijsten zijn opgenomen, wint het werk nog aan waarde.

Een index van persoons-, plaats- en perceelsnamen compleetert het geheel. Jammer is het, dat er geen zakenindex is opgenomen, temeer daar een uitvoerige onderverdeling van de paragrafen zoals gebruikelijk is bij de Bijdragen tot de Geschiedenis van het Zuiden van Nederland ontbreekt.

Met dit boek is na vele korte artikelen voor het eerst een uitvoerige studie aan een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van Bokhoven gewijd. Hopelijk zal de schrijver voortgaan met het toegankelijk maken van de archieven der parochie en nu ook de geschiedenis van de pastoors en de kerk van Bokhoven tot leven brengen.

mr. J.A.M. HOECKX